

Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы

Да 90-годдзя з дня адкрыцця

Ужо 90 гадоў урачыста падымае заслону адзін з вядучых тэатраў рэспублікі — Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы. Яго шырокая рэпертуарная палітра ўключае ў сябе сучасныя п'есы, жанравыя пастаноўкі, рускую і замежную класіку. Традыцыйнае рашэнне і сучасная форма, пластычная метафара і бытавая даставернасць, трагічнае ўзрушанне і сатырычны гратэск, філасофская прытча і фальклорная абраднасць, тужлівая меладрама і вясёлая камедыя, дэтэктыў і чароўная дзіцячая казка — спектаклі Купалаўскага тэатра шматфарбныя, разнастайныя, яны запрашаюць глядача да сумеснага роздуму. А пачыналася ўсё са знамянальнай даты — урачыстага адкрыцця Беларускага дзяржаўнага тэатра, якое адбылося 14 верасня 1920 года. У гэты дзень пад адным дахам Мінскага гарадскога тэатра ставілі спектаклі тры самастойныя трупы — беларуская, руская і яўрэйская. Аснову беларускай трупы склалі ўдзельнікі Першага таварыства беларускай драмы і камедыі на чале з Ф. Ждановічам. Яны паставілі спектакль «Рысь» паводле апавядання Э. Ажэшкі. З 1922 года памяшканне тэатра было замацавана толькі за беларускай трупаю. Стваральнік і кіраўнік тэатра Ф. Ждановіч захоўваў і развіваў творчыя здабыткі знакамітых папярэднікаў — В. Дуніна-Марцінкевіча, І. Буйніцкага. У рэпертуар увайшлі спектаклі «Ганка», «Апошняе спатканне», «Бязродны» У. Галубка, «Рысь» і «Хам» Э. Ажэшкі. Але самымі любімымі ў глядача сталі купалаўскія творы — «Паўлінка», «Раскіданае гняздо».

Важны этап у гісторыі тэатра звязаны з імем Е. Міровіча — таленавітага рэжысёра, драматурга, педагога, прыхільніка рэалістычнага мастацтва.

Дзейнасць выхаванага ім першага пакалення майстроў сцэны, сярод якіх У. Крыловіч, Л. Ржэцкая, Б. Платонаў, В. Пола, В. Галіна, У. Уладамірскі, М. Зораў, Г. Глебаў і іншыя, спрыяла развіццю народнага сцэнічнага мастацтва, фарміраванню нацыянальнай акцёрскай школы. Вызначальнымі ў гэты перыяд сталі спектаклі «На Купалле» М. Чарота, «Машэка» і «Каваль-ваявода» Е. Міровіча, якія спалучылі прыметы народнага побыту, спевы, танцы, элементы традыцыйнага фальклору. Першай драмай, увасобленай на сцэне тэатра, была пастаноўка «Кастусь Каліноўскі» Е. Міровіча, дзе выдатны акцёр У. Крыловіч стварыў гераічны вобраз народнага змагара. Акрамя беларускай драматургіі былі прадстаўлены п'есы ўкраінскіх, рускіх і польскіх аўтараў. У 1932 годзе БДТ-1 (так тэатр называўся з 1926 года) узначаліў рэжысёр Л. Літвінаў. Пастаноўкі сталі больш тэатральнымі, разнастайнымі па вобразнай мове. Імкненнем да мастацкага асэнсавання роднай гісторыі, раскрыцця нацыянальнага беларускага характару вызначаліся спектаклі па творах «Салавей» З. Бядулі, «Партызаны» і «Хто смяецца апошнім» К. Крапівы, «Бацькаўшчына» і «Ірынка» К. Чорнага. Творчую сталасць засведчылі таксама пастаноўкі класічных твораў — «Апошнія» М. Горкага, «Скупы» Мальера, «Дурная для іншых, разумная для сябе» Лопэ дэ Вэгі.

У 1930-я гады калектыў тэатра папоўніўся такімі выдатнымі акцёрамі, як У. Дзядзюшка, І. Шаціла, А. Бараноўскі, Р. Кашэльнікава, З. Стома, С. Станюта.

зыкальнага воспитання в школе : учеб. пособие. — Минск : БГПУ им. М. Танка. — 1998. — С. 81—94.

18. Ковалив, В. В. Мои первые ритмы : раскраска-пособие / В. В. Ковалив. — Минск : МНТ, 2003.

19. Концепция учебного предмета «Музыка» // Музыкальное и театральное искусство: проблемы преподавания. — 2009. — № 3. — С. 3—10.

20. Королёва, Е. А. Азбука музыки в сказках, стихах и картинках / Е. А. Королёва. — М. : ВЛАДОС, 2001.

21. Королёва, Т. П. Методическая подготовка учителя музыки: педагогическое моделирование / Т. П. Королёва. — Минск : Технопринт, 2003.

22. Образовательный стандарт по учебному предмету «Музыка» // Музыкальное и театральное искусство: проблемы преподавания. — 2009. — № 3. — С. 10—11.

23. Осеннева, М. С. Методика работы с детским вокально-хоровым коллективом / М. С. Осеннева, В. А. Самарин, Л. И. Уколова. — М. : АCADEMIA, 1999.

24. Осеннева, М. С. Хоровой класс и практическая работа с хором : учеб. пособие для студ. муз. фак. высш. пед. учеб. заведений / М. С. Осеннева, В. А. Самарин. — М. : АCADEMIA, 2003.

25. Петрушин, В. И. Музыкальная психология : учеб. пособие для студентов и преподавателей / В. И. Петрушин. — М. : ВЛАДОС, 1997.

26. Пиличяускас, А. А. Познание музыки как воспитательная проблема : пособие для учителя / А. А. Пиличяускас. — М., 1992.

27. Гуляева, Е. Г. Примерное календарно-тематическое планирование по предмету «Музыка» / Е. Г. Гуляева, В. В. Ковалив // Музыкальное и театральное искусство: проблемы преподавания. — 2009. — № 4. — С. 3—11.

28. Рева, В. П. Культура музыкального восприятия школьников: механизмы становления : монография / В. П. Рева. — Могилёв : МГУ им. А. А. Кулешова, 2005.

29. Теория и методика музыкального образования детей / Л. В. Школяр [и др.]. — 2-е изд. — М. : Флинта : Наука, 1999.

30. Тютюнникова, Т. Э. Видеть музыку и танцевать стихи. Творческое музицирование, импровизация и законы бытия / Т. Э. Тютюнникова. — М. : Едиторал, 2003.

31. Тютюнникова, Т. Э. Уроки музыки. Система обучения К. Орфа / Т. Э. Тютюнникова. — М. : АСТ : Астрель, 2000.

32. Учебная программа «Музыка» для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения. — Минск : НИО, 2009.

33. Школяр, Л. В. Музыкальное образование — культуросообразное и развивающее / Л. В. Школяр // Искусство в школе. — 2004. — № 1.

34. Элементарное музыкальное воспитание по системе Карла Орфа / сост. Л. А. Баренбойм. — М. : Советский композитор, 1978.

35. Юркевич, В. Д. Дыдактычныя музычныя гульні і практыкаванні : метады дапаможнік / В. Д. Юркевич. — Минск : Элджэрон, 1995.

36. Orff, C. / Music für Kinder / C. Orff, G. Keetman // Orff-Schulwerk: Mains — London — New-York — Tokio. — 1978. — V. I—V.

Авт.-сост.: **М. Б. Горбунова, В. В. Ковалив, И. В. Яцёмбская-Колёса**

Працяг. Пачатак на с. 2 вокладкі.

Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы

Да 90-годдзя з дня адкрыцця

У пачатку Вялікай Айчыннай вайны тэатр быў эвакуіраваны ў г. Томск. Акцёрскія трупы выязджалі на фронт, выступалі ў шпіталях. Акрамя п'ес на ваенную тэматыку ставіліся класічныя творы. Вылучаліся спектаклі «Позняе каханне» А. Астроўскага і «Сабака на сене» Лопэ дэ Вэгі. Тут жа, у Томску, была адноўлена купалаўская «Паўлінка», якая стала візітнай карткай тэатра. Па традыцыі гэта камедыя адкрывае кожны тэатральны сезон. У 1944 годзе тэатру прысвоена

імя Янкі Купалы. Пасля вяртання тэатра ў Мінск аднаўляліся лепшыя з ранейшых спектакляў, даваенныя і падрыхтаваныя ў Томску. У пасляваенныя гады рэпертуар быў даволі разнастайны. Ставілася класіка: «Рамэа і Джульета» У. Шэкспіра, творы А. Астроўскага, А. Чэхава, беларускія п'есы А. Кучара, К. Губарэвіча, прысвечаныя падзеям мінулай вайны. Найбольш вылучаліся спектаклі «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона і «Мілы чалавек» К. Крапівы.

Працяг на с. 26.

щей функциям. Несмотря на уменьшение императивности в его действиях, благодаря сотворчеству в учебной работе, интонационному и тембровому звучанию композиций, создаваемых детьми, у учителя появляется реальная возможность заинтересовать учащихся образцами золотого фонда музыкального искусства через увлечённость собственным созидательным творчеством. В процессе реализации метода музыкальных аналогий и импровизационной композиции целесообразно использовать задания и открытые вопросы, нацеленные на выявление мнений учеников о различных жизненных наблюдениях. Например:

- Изобразите мелодию «мелкого дождя» (*высота, частота, ритм*).
- Какой может быть мелодия «грусти», «восторженности» и т. д.?
- Возможно ли средствами музыкальной выразительности передать звуки швейного производства или кузнечного цеха завода?
- Воспроизведите звучание теннисного шарика, бро-

шенного с высоты человеческого роста на твёрдую, гладкую поверхность и др.

Таким образом, необходимыми педагогическими условиями учебного процесса, основанного на применении личностно ориентированных методов художественного творчества учащихся на уроке, можно выделить:

- самостоятельное, эвристическое приобретение детьми знаний о музыке и навыков музыкального творчества, являющихся более устойчивыми в сравнении с теми, которые получены в виде вербальной информации или путём неосознанных повторений определённых манипуляций учителя;
- реальное воплощение на практике идеи гуманизации учебного процесса, допущение изначального ознакомления детей и подростков с образцами музыкального искусства, отвечающими их эстетическим предпочтениям, несмотря на художественные достоинства произведений;
- соответствие педагогических условий, созданных на

уроке, массовому стремлению молодёжи, не имеющей специальной музыкальной подготовки, к самостоятельным занятиям компьютерной музыкой;

- умаление авторитарного поведенческого стереотипа преподавания и замена догматических, репродуктивных методов выполнения творческих заданий на уроке музыки методами, отвечающими эвристическому генезису и интонационной природе музыкального искусства.

Список цитированных источников

1. Асафьев, Б. В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б. В. Асафьев. — 2-е изд. — Ленинград : Музыка, 1973. — 144 с.
2. Хуторской, А. В. Методика личностно ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному? : пособие для учителя / А. В. Хуторской. — М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. — 383 с.
3. Котикова, О. П. Эстетическое воспитание старшеклассников : учеб.-метод. пособие / О. П. Котикова. — Минск : Універсітэцкае, 1999. — 157 с.

Працяг. Пачатак на с. 2 вкладки, таксама гл. с. 16.

У 1950-я гады на купалаўскай сцэне пачалося «трыумфальнае шэсце» А. Макаёнка, чые спектаклі «Выбачайце, калі ласка!» і «Каб людзі не журыліся» прагучалі на той час смела. У 1955 годзе, пасля Дэкады беларускага мастацтва ў Маскве, тэатр атрымаў званне «акадэмічны» і быў абвешчаны адным з лепшых у Савецкім Саюзе. З 1960-х гадоў пачынаецца новы перыяд дзейнасці тэатра. Прыход у калектыў творчай моладзі садзейнічаў больш актыўнаму пошуку новых выяўленчых сродкаў сцэнічнай выразнасці, жанраваму і тэматычнаму пашырэнню рэпертуару. У тэатры з'явіліся новыя акцёры: М. Яроменка, Г. Аўсяннікаў, В. Белавосцік, Г. Гарбук, А. Мілаванаў, Г. Арлова і інш. Ставіліся

п'есы маральна-этычнай праблематыкі: «Традыцыйны збор» В. Розава, «Чацвёрты» К. Сіманавы, «Выклік багам» А. Дзялендзіка і інш. Сярод іх асобнае месца займалі спектаклі «Я, Бабуся, Іліко і Іларыён» Н. Думбадзе і Г. Лордкіпанідзе, «У мяцеліцу» Л. Лявонава. Адметнай з'явай у жыцці купалаўцаў стаў спектакль «Людзі на балоце» паводле І. Мележа, які вызначаўся драматызмам, высокай народнай паэтыкай.

Абнаўленне сцэнічнай эстэтыкі ў 1980-я гады звязана з прыходам у тэатр рэжысёра В. Раеўскага. Пастаноўкі сталі больш яркімі, разнастайнымі па стылявым вырашэнні. Значна ўзбагацілі рэпертуар п'есы А. Макаёнка, К. Крапівы, М. Матукоўскага.

Заканчэнне на с. 58.

В 2001 году на фестивале «Золотые часы» Китайского союза музыкантов песня Сян Дэи «Ночь в пустыне Гоби» завоевала первый приз в номинации «Хоровое произведение». Сюжет песни следующий: под «бледно-серебристым, тусклым мерцанием звезд» в пустыне Гоби медленно движется торговый караван. Композитор добился идеального гармоничного звучания, используя соотношение тембров каждого из голосов. Ему удалось передать два образа: спокойствие и движение, предоставив слушателям возможность насладиться высоким искусством. Появление вышеописанных произведений способствовало интенсивному развитию китайского хорового искусства. Именно в нём в первую очередь отразилось освобождение сознания лю-

дей от пут условностей. Хоровым коллективам и любителям хорового пения данные произведения помогли лучше понять и ещё сильнее полюбить это искусство.

В заключение хотелось бы отметить, что сегодня, в период бурного развития китайской экономики, требования людей к культурной жизни значительно возросли. Полюбившееся народу китайское хоровое искусство совершенствуется и стоит на пороге новых преобразований.

Список использованных источников

1. Ван, С. Рассуждение о хоровой музыке в Китае / С. Ван // Наньцзин: музыка и исполнение. — 2000. — № 1. — С. 50—52.
2. Ван, Ю. 50 лет китайской музыки — ретроспективный взгляд /

Ю. Ван // Китайская музыка. — 2000. — № 1. — С. 1—2.

3. Ли, Х. Песни с Востока — дружественные хоровые коллективы на Международном фестивале хорового пения в Наньси во Франции / Х. Ли // Народная музыка. — 1998. — № 10. — С. 44—45.

4. Тан, Ч. Подарим детям мирное небо — очерк о Шестом международном фестивале детского хорового пения / Ч. Тан // Народная музыка. — 2000. — № 2. — С. 18—19.

5. Хань, Д. Общее и индивидуальное в хоровом искусстве / Д. Хань // Китайская музыка. — 2002. — № 3. — С. 51—52.

6. Чжоу, Ч. Несколько мыслей о развитии китайского хорового пения / Ч. Чжоу // Народная музыка. — 2005. — № 7. — С. 42—43.

7. Янь, Б. Хоровое искусство в различные исторические периоды / Б. Янь // Исследование искусства. — 2003. — № 1. — С. 44—45.

8. Ян, К. Хоровое искусство летит, расправив крылья / К. Ян // Китайская музыка. — 1986. — № 3. — С. 5—7.

Працяг. Пачатак на с. 2 вокладкі, таксама гл. с. 16, 26.

Этапнымі для тэатра сталі спектаклі «Эшалон» М. Рошчына, «Брама бесмяротнаці» К. Крапівы, «Пагарэльцы» А. Макаёнка. У гэты перыяд актыўна супрацоўнічае з купалаўцамі А. Дударай, чья драматургія была накіравана на праблемы і пошукі новага пакалення, новую эстэтыку, пераасэнсаванне многіх традыцый. Так, спектакль «Радавыя» прынёс тэатру шмат прызоў і ўзнагарод на розных аглядах і фестывалях, а ў 1985 годзе быў адзначаны Дзяржаўнай прэміяй СССР. Сапраўднай тэатральнай падзеяй 1998 года стаў спектакль «Князь Вітаўт», які атрымаў высокую адзнаку на Трэцім Міжнародным тэатральным фестывалі імя А. П. Чэхава. Выдатнымі дасягненнямі 1990-х гадоў з'явіліся таксама пастаноўкі рэжысёра М. Пінігіна (з 2009 года — мастацкі кіраўнік тэатра) — «Тутэйшыя» Я. Купалы і «Ідылія» В. Дуніна-Марцінкевіча, — у якіх з гумарам і затоеным болей вынаходліва праводзіцца аналогія паміж мінулым і сучасным. У гэтых спектаклях з бляскам праявілі сябе сярэдняе і малодшае пакаленні купалаўцаў — Л. Давідовіч, М. Захарэвіч, З. Белахвосцік, В. Манаеў, У. Кін-Камінскі, В. Філатаў і інш. Рэпертуар тэатра 2000-х гадоў узбагаціўся такімі пастаноўкамі, як «Сымон-музыка» Я. Коласа,

«Дзікае паляванне караля Стаха» У. Караткевіча, «Чорная панна Нясвіжа» і «Вечар» А. Дударова, «Піраміда Хеопса» Ю. Ломаўцава, «Эрык XIV» А. Стрындберга, «Чычыкаў» М. Гоголя, «Івона, прынцэса Бургундская» В. Гамбровіча, «Востраў Сахалін» А. Чэхава і інш. Спектаклі апошніх гадоў уражваюць рознабаковасцю і вобразнасцю. Яны адметныя нацыянальнай самабытнасцю, філасофскім асэнсаваннем беларускага народнага характару, глыбокім пранікненнем у сацыяльную сутнасць з'яў, псіхалагічнай праўдай, рэалістычнай накіраванасцю, стыльным адзінствам, дасканалай сцэнічнай распрацоўкай вобразаў.

Сёння Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы — сімвал беларускай тэатральнай культуры, крыніца нацыянальнай драматургіі і смелага мастацкага пошуку, скарбніца тэатральных талентаў. Адметныя рысы яго дзейнасці — гэта высокапрафесійная акцёрская школа і пастановачная культура, клапатлівае захаванне сваіх традыцый і ў той жа час актыўны пошук новых тэатральных формаў. Тэатр шмат гастралюе па рэспубліцы і за яе межамі, прымае ўдзел у міжнародных тэатральных фестывалях і конкурсах, карыстаецца вялікай павагай і любоўю мінчан і гасцей сталіцы.

К. Дз. Варанько, вядучы бібліёграф Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі